

- Візьміть Вашу картоплю, моркву і яблука.
- Ось гроші.
- Візьміть решту. Заходьте до нас іще!
- Так. Дякую!

Завдання 3. Розіграйте гру-діалог за зразком.

Зразок: Відділ «Фрукти» у магазині: 2 (кілограм, яблуко), 1 (кілограм, банан), 3 (лимон); 61 (гривня).

– У вас є яблука, банани і лимони?

– Так, є.

– Дайте, будь ласка, два кілограми яблук, один кілограм бананів і три лимони.

– Будь ласка. Це шістдесят одна гривня.

1. Відділ «Бакалія»: 2 (кілограм, цукор), 1 (літр, олія), 3 (пакет, гречка); 92 (гривня). 2. Відділ «Кондитерські вироби»: 4 (морозиво), 300 (грам, цукерки), 1 (кілограм, печиво); 105 (гривня). 3. Відділ «Молочні продукти»: 2 (літр, молоко), 3 (пакет, кефір), 1 (пачка, масло); 84 (гривня). 4. Відділ «М'ясні продукти»: 1 (курка), 5 (кілограм, телятина), 6 (кілограм, баранина); 1000 (гривня). 5. Відділ «Напої»: 1 (пляшка, пиво), 2 (пачка, сік), 3 (пляшка, мінеральна вода); 68 (гривня). 6. Відділ «Хлібопродукти»: 1 (круасан), 2 (батон), 3 (білий хліб); 31 (гривня). 7. Відділ «Овочі» у магазині: 10 (кілограм, картопля), 4 (кілограм, капуста), 300 (грам, петрушка); 92 (гривня).

На нашу думку, метод навчальної гри на заняттях з української мови як іноземної – це один із головних методів реалізації комунікативно-діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання, а також важливий компонент у формуванні професійної компетентності майбутнього медичного працівника.

Література

1. Українська мова як іноземна (англійськомовна форма навчання) : типова програма нормативної навчальної дисципліни для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я» / уклад. : С. М. Луцак та ін. Київ, 2016. 202 с.

2. Українська мова як іноземна : навчальний посібник / І. І. Гаврищак та ін. / за ред. М. П. Тишковець. Тернопіль : ТДМУ, 2018. 168 с.

Sunar Mariya

Master in Russian Language and Literature,
Lecturer, University of Hacı Bayram Veli,

Ankara, TURKEY

mariya.sunar@hbv.edu.tr

BODUEN DE KURTENE: KİŞİSEL AKADEMİK GELİŞİMİN BİR ETKENİ OLARAK KÜRESEL DENEYİM

Boduen De Kurtene, dilbilim tarihinde en parlak şahsiyetlerden biridir. Boduen De Kurtene'nin hayatında akademik başarısını sağlamak için bütün gerekli unsurlar vardı: olağanüstü bir şahsiyet, parlak zeka, merak, sabır ve küresel dünya algılayışı.

Polonya doğumlu, soyadına göre ise Fransız Boduen de Kurtene, hayatını farklı ülkelerde geçirmiş bir insan olarak Lehçe, Rusça, Slovence, Çekçe, Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Litvanya dillerinde eserler yazmıştır. Boduen, hayatı boyunca Kazan (1875-1883), Yuryev (1883-1893), Krakov (1894-1900), Petersburg (1901-1918) ve ölümüne kadar Varşova Üniversitesi (1918-1929) olmak üzere beş ayrı üniversitede profesör olarak görev yapmıştır. Hayatının büyük bir bölümü Rusya'da geçmiş ve orada Kazan ve Petersburg dilbilim okulları kurmuştur. (Kazan'daki öğrencileri arasında N.V. Kruşevski, V.A. Bogoroditski, S.K.Buliç, A.İ.Aleksandrov, V.V Pallov; Petersburgta ise L.V. Şçerba, E.D. Polivanov, L.P. Yakubinski, A.D. Pudnev, S.İ. Berşteyn, B.A. Lanin, V.V. Vinogradov ve diğer tanınmış dilbilimciler vardır.

Boduen De Kurtene kendini dilbilime adanmış bir insandı. Boduen, özellikle sesbilim ve ses psikoloji konusunda çok sayıda değerli çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalar hem teorik hem de deneysel ses alanında gerçekleştirilmiştir. Bu bilim adamının Rus ve Sovyet sesbilimin oluşmasına ve gelişmesine çok büyük katkısı olmuştur. Örneğin, Rusya'da ilk ses deneysel laboratuvarının kurulması Boduen'in sayesinde mümkün olmuştur. Bu yazıda Boduen de Kurtene'nin sıradışı hayatı, bilimadamı olarak yaşadığı tecrübeler, ve yıllar içerisinde gelişen ve değişen bilimsel bakış açısı farklı çalışmalar ışığında incelenmiştir.

Olağanüstü bir dilbilimci olan İan Nicislaw İgnacy Baudouin de Courtenay (Türkçe'de İan Boduen de Kurtene), 13 Mart 1845'te Varşova yakınlarındaki Radzimin kasabasında dünyaya gelmiştir. Boduen de Kurtene soyu eski Fransız aristokrat bir sülaleden gelmektedir. Fransa'da Boduenlerin soyu 1730'larda yok olmuştu. Boduen'in büyük ataları XVIII. yüzyılda Güçlü II. Augustos hükümdarlığı sırasında Lehistan'a göçmüş ve orada yerel halk ile karışmışlardır.

“ Soy itibariyle Fransız, din itibariyle Katolik İan Boduen de Kurtene kendini Leh bir ateist olarak nitelerdi. Hayatının çoğunu Rusya, Avusturya, Letonya ve Polonya'da geçirip ders anlattığı için uluslararası bir kültüre sahip olan bu dilbilimci hiç bir ülkeye tamamen ait olmamak gibi bahtsız bir kader yaşamıştır.”⁷

Varşova Esas Okulu'nun, (günümüzde bu okulun eğitimi Bakaloriya seviyesine denk gelmektedir) Hazırlık Sınıfı'na başlarken profesörlerin tavsiyelerine uyarak kendini dilbilim ve özellikle Slav dillerinin araştırmasına adanmaya karar vermiştir. Girdiği Tarih – Filoloji Fakültesinde Slav Filolojisi Bölümü'nü seçmiş ve orada Profesör F. Kvet, İ. Pşiborovski ve V. Horoşevski'nin etkisi altında kalmış, ancak Boduen'in bilimsel görüşleri tamamen kendi bireysel çalışması sonucu ortaya çıkmıştır. Avrupalı bilim adamları arasında özellikle Şteintal'in çalışmaları genç dilbilimciyi etkilemiş ve dilin psikolojik bir olay olduğu düşünmesine sevk etmiştir.

Daha sonra kendi biyografisinde Boduen de Kurtene, okul aşamasında en çok seslerin psikolojisi, Sanskritçe, Letonca ve Slav dillerin ilgisini çektiğini yazmıştır.

⁷ Klimas, A., Schmalstieg, W.R. “Baudouin de Courtenay's Contribution to Lithuanian Linguistics”. Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences 1995. (41)1. 1.

Ayrıca kendini, otodidakt olarak değerlendirmiş ve bazı öğretmenler hakkında skeptik görüşler taşımıştır. Biyografisinde Lieskin'in derslerinin çok ilginç olduğunu, ancak sonuçta ona yeni bilgi katmadığını, Sreznevski'nin derslerinin ise tamamen anlamsız olduğunu yazmıştır. En başarılı eğitim süreci olarak Boduen, Berlin'deki Sanskritçe öğrenme dönemini kabul etmektedir. Tarih ve Filoloji Bilimleri Uzmanı sıfatıyla okulu bitirdiğinde Rusya Eğitim Bakanlığı'nın Halk Aydınlatma Bilimsel Araştırma Bursu'yla yurtdışına gitmiştir. Boduen birkaç ayını Prag'ta Çek dilini öğrenerek geçirmiştir, Venedik'te Prof. Schleicher'in derslerini dinlemiş, Berlin'de A. Weber'in verdiği Sanskritçe dersleri almıştır.⁸

1870'te Leibzig'te "Kadim Leh Dilinin XIV. Yüzyıla Kadarki Olan Gelişimi" adlı Yüksek Lisans Tezini savunmuştur. Bundan sonra Petersburg Üniversitesi'nde Özel Doçent olarak Hint-Avrupa Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri konusunda ders vermeye başlamıştır. Böylece Petersburg Üniversitesi'nde bu konuda ilk uzman olmuştur. 1872'te Boduen de Kurtene yurtdışına tayin edilmiş ve orada üç sene geçirmiştir.

1874'te Boduen Petersburg'ta "Resian Ağızların Sesbilimsel Denemesi" çalışmasıyla Doktora Ünvanı'nı kazanmıştır. Günümüzde bu çalışma lehçebilimin sesbilimsel araştırmaları için bir örnek oluşturmaktadır. Aynı yılda Boduen, Kazan Üniversitesi tarafından Karşılaştırmalı Dilbilim ve Sanskrit Kürsüsü'ne Doçent olarak atanmıştır ve 1875 yılında Kazan Üniversitesi'nde Profesör Ünvanı'nı almıştır. Onun etrafında genç dilbilimciler grubu toplanmıştır. Bu grup ileride ortaya çıkacak Kazan Dilbilim Okulu'nun temelini oluşturmuştur. Grubun başında Boduen'in öğrencisi olan Kruşevski bulunmaktaydı.

1883'te Boduen, günümüzde Estonya'da bulunan Tartu şehrine, XIX. yüzyılın sonlarında ise Rusya İmparatorluğu'nun içinde bir Alman bir şehri olan Dorpat Üniversitesi'nde Slav Dillerinin Karşılaştırmalı Gramer Kürsüsü'nün başında yer almış ve orada on sene çalışmıştır.

1887'de Boduen, Krakov Bilimler Akademisi'ne üye seçilmiştir, bunun üzerine Dorpat Üniversitesi'nden istifa etmiş ve Krakov'a gidip Krakov Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Dilbilim dersleri vermeye başlamıştır. Dönemin tutucu Krakov'unda uluslararası kültüre ve ilerici görüşlere sahip olan Boduen de Kurtene hep dışlanmış, bağımsız ve sıradışı fikirleriyle Avusturya – Macaristan Krallığı'nın Eğitim Bakanlığı'yla uyum sağlayamamış ve 1900 yılında istifa ederek Krakov'u terk etmek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine Sankt – Petersburg'a dönüp orada Profesör ünvanıyla üniversitede ve ayrıca kadınlar için düzenlenen Yüksek Kurs'larda ders vermiştir. Boduen'in o döneminde öğrencileri arasında L. Şçerba ve M. Vasmer bulunmaktaydı.

1918'de Varşova Üniversitesi Boduen'ı Onur Konuğu olarak Varşova'ya davet etmiş ve Boduen hayatının son döneminde Varşova Üniversitesi'nde ders vermiştir. Varşova Üniversitesi'nde ders verdiği dönemde öğrencileri herhangi bir olguyu

⁸ A.g.e. 1.

incelemeden önce teorik olarak düşünmeye çağırmıştır. Bir dersinde: “İnsanı hayvandan ayıran özelliği nedir? – İnsanın teoride fikir yürütme olanağıdır.” demiştir.⁹

Sesbilimsel araştırmalarda Boduen’i en çok canlı dillerin olayları ilgilendirmiştir. Dillerin fenomenlerini incelemeye ve en küçük detaylarıyla açıklamaya gayret göstermiştir. Sık sık Herzen’in “Küçük şeyleri incelemek gerekir, büyük şeyler zaten kolay anlaşılacaktır”¹⁰ sözlerini tekrarlamıştır.

Bilimsel çalışmaları dışında Boduen de Kurtene azınlıkların ve küçük etnik grupların aktif bir savunucusuydu. 1915’te Rusya İmparatorluğu hakimiyeti altında bulunan halkların kurtulması yönüne yazılmış bir bröşür yüzünden Rus İstihbaratı tarafından tutuklanmış ve üç ay hapis yatmıştır. 1922’de “Polonya Milli Azınlıklar Partisi” onu Cumhurbaşkanlık seçimlerde aday olarak göstermiş, ancak seçimlerin üçüncü aşamasında elenmiştir.

Boduen, Leh Dilini Sevenler Derneği’nin Başkanlığını yaptı ve Özgürce Düşünenler Derneği’nin Üyesiydi. Bunların dışında Boduen, aktif bir Esperantist ve Polonya Esperanto Derneği’nin Başkanıydı. Boduen’in yaşadığı dönem I. Dünya Savaşı’nın doğurduğu çalkantılı ortam da dilbilimcinin karakterine etki etmiştir. Boduen savaş, devrim gibi kanlı olaylarda fiziksel şiddet görmekteydi ve bu durumlara karşı çıkmaktaydı.

İan Boduen de Kurtene, 1929 yılında Varşova’da ölmüştür. Protestan Varşova Mezarlığında “Gerçeği ve adaleti aramıştı.” mezar kitabesiyle gömülmüştür. 2010 yılında Joseph Skibell “A Curable Romantic” (Geçici Romantik) adlı kitabını dilbilimciden ilham alarak yazmıştır.

Boduen de Kurtene’nin düşünceleri Rus sesbilimin temelini oluşturmuştur. Boduen de Kurtene’nin bilimsel çalışmaları Rusya’da A. A. Leontyev ve ABD’de E. Stankeviç editörlüğü ile 1950 yılında iki cilt halinde yayınlanmıştır. Boduen De Kurtene birçok keşifleriyle dilbilimi zenginleştirmiş ve gelişmesini sağlamıştır.

1871 yılında Boduen, seslerin fizyolojik açıdan incelenmesinin ve dil bünyesi ve insanın dil sezgisi dahilinde seslerin incelenmesinin iki farklı konu olduğu düşüncesini dile getirmiştir. Bu fikirler ileride çıkacak sesbilimsel kuramının temelini oluşturmuştur. Boduen, Çağdaş dilbiliminde de kullanılan eşzamanlılık ve artzamanlılık araştırma yöntemlerini dahil eden “Seslerin Statiği” kavramını ve seslerin zaman içindeki gelişimi ve kanunlarını inceleyen “Seslerin Dinamiği” kavramını ortaya koymuştur. Bilimadamı, dönemin dilbilimde kullanılan tüm düşünce akımlarına saygıyla yaklaşmış ve özenle incelemiş ve fonem, morfem, leksem, grafem, kinem, sesli yazılar, semasiyoloji, korelasyon gibi birçok terimi kullanıma sokmuştur.

⁹ Doroşevski, V.V. (1963). Ob İ. A. Boduene de Kurtene. İzbranniye trudı po obşçemu yazıkoznaniyu: Boduen de Kurtene İ.A. Moskva: AN SSSR, (1), 21.

¹⁰ A.g.e. 21.

Boduen de Kurtene, bugünkü Toplum Lehçebilim alanına giren saklı diller, argo, sosyal lehçeler konularında yaptığı değerli çalışmaları sayesinde bu dilbilim dalının atası sayılmaktadır.

1870'lerden itibaren çalışmalarında Boduen, farklı dillerde var olan aynı fonemin çeşitliliğine dikkat çekmektedir. Ayrıca sesbilimsel analizlerde dilbilimsel ve akustik – sesletimsel boyutları birbirinden ayrı incelemeye alınması gerektiğini her daim dile getirmekteydi. İnsan sesletim mekanizmasının fiziksel ve fizyolojik tarafını inceleyen ses fizyolojisini ve ses birimlerinin gramatik özelliklerini inceleyen ses bilgisini iki ayrı araştırma alanı olarak tutmanın gerektiğini savunmaktaydı.

Boduen, 1894'te “Fonetik Değişimleri Kuramı Deneyimi” adlı çalışmasında fonemi: “...aynı sesin telaffuzu neticesinde insanın ruhunda belli psikolojik izlenimleri oluşturan fonetik dünyasına ait bir kavramdır”¹¹ şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımdaki fonem, Boduen’de artık sesin ruhsal karşılığını temsil etmektedir.

Fonem gelişimi kapsamında incelenen dil tarihi çalışmalarında seslerin tarihi açısından önemli tespitler ortaya konmaktadır. 1910’da “Fonetik Kanunlar Hakkında” başlıklı ve Lehçe yazılan bir makalede Boduen, dil tarihinde ses kalıplaşması ve ses ayrışmasını tanımlamıştır.

Boduen de Kurtene’nin fonem hakkındaki düşünceleri zaman zaman değişiklik göstererek, bazen psişik, bazen de fizyolojik bir tarafa doğru eğilim söz konusu olmuştur. Boduen’in kararsızlığı Rus dilbiliminde de yankısını bulur. Örneğin, Şçerba, “Leningrad Okulu” olarak bildiğimiz sesbilimsel akımın öncüsü olup fonemin psişik bir olgu olduğunu kabul etmiş, Boduen’in fikirlerini geliştirerek sesbilimsel kuramını ortaya atmıştır. Şçerba’nın sesbilimsel akımında fonem insan sezgisine dayalı, morfemik bağları olmayan bağımsız bir ögedir. Bununla birlikte fonemin ses çeşitliliği de Leningrad sesbilimcilerinin dikkatini çekmiştir.

T. S. Şaradzenidze’nin “Boduen de Kurtene’nin Dilbilimsel Kuramının XIX. – XX. yy. Dilbilimindeki Yeri” adlı kitapta Boduen de Kurtene’nin sesbilimsel bakışları incelenmiştir. Boduen de Kurtene’nin ortaya koyduğu kuramları inceleyen çok sayıda çalışma mevcuttur. Bunların arasında, A. A. Reformatskiy’nin “Rus Sesbilim Tarihine Bakış” adlı kitap; A. A. Leontyev’in “Fonem Kavramının Ortaya Çıkması” adlı makale; V. A. Vinogradov’un “Dilbilim Sözlük” teki makalesi; G. V. Voronkova’nın “Sesbilim Sorunları” adlı kitap; R. O. Yakobson’un “Kazan Okulu’nun Dünya Sesbiliminin Gelişmesindeki Yeri” adlı makalesi örnek olarak gösterilebilir.

Boduen de Kurtene’nin bilimsel çalışmaları, özellikle sesbilim dalında büyük bir öneme sahiptir. Fonem terimini tanıtmayı, sesin fizyolojik incelemelerine ruhsal bir boyut katması, Slav dillerinin karşılaştırmalı çalışmalarını yapması dilbilimin gelişimine sağladığı katkılar arasında sayılabilir.

¹¹ Boduen de Kurtene, İ.A. (1963). Opit Teorii Fonetičeskih Čeredovaniy. İzbranniye Trudı po Obşçemu Yazıkoznaniyu. Kazan: KGU, AN SSSR, (1), 131.

References

1. Klimas, A., Schmalstieg, W.R. "Baudouin de Courtenay's Contribution to Lithuanian Linguistics". Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences 1995. (41)1. 1s.
2. Doroševski, V.V. Ob Ī. A. Boduene de Kurtene. Īzbranniye trudi po obščemu yazıkoznaniyu: Boduen de Kurtene Ī.A. Moskva: AN SSSR, 1963. (1), s. 21.
3. Boduen de Kurtene, Ī.A. Opıt Teorii Fonetičeskih Čeredovaniy. Īzbranniye Trudi po Obščemu Yazıkoznaniyu. Kazan: KGU, AN SSSR, 1963. (1), s. 131.
4. Biografičeskiy slovar' professorov i prepodavateley imperatorskogo Kazanskogo Universiteta:1804-1904: V dvuh častyah / Kazan, 1904, cilt 1.- s. 38-40.
5. Şçerba L. Ī.A. Boduen de Kurtene. Nekrolog. cilt .3. 1., 1930. s.314.
6. Nikolayev G. A. Īvan Aleksandrovič Boduen de Kurtene. Kazan: Īzdatelstvo Kazanskogo Universiteta, 2001. s.20.

УДК 378.126

Тернова І.В.

викладач спеціальних економічних дисциплін,
завідувач відділення економіки і прикладної екології
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»
ternoviy1980@ukr.net

Михайлишин М.С.

викладач математики та інформатики,
завідувач відділення комп'ютерної інженерії та електротехніки
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»
marianna_mmm@ukr.net

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Сучасний економічний розвиток України потребує удосконалення системи з підготовки спеціалістів. Під час навчання у вищих навчальних закладах від майбутнього фахівця вимагають як професійні знання, так і особистісні творчі здібності.

У реалізації цілей проблемного та розвиваючого навчання лежать інтерактивні технології. У науковій літературі проблемам інтерактивних технологій навчання присвячено чимало досліджень у галузі психології та педагогіки.

Теоретичні засади застосування сучасних технологій у навчальному процесі вищої школи розкрито у працях І. М. Богданової, А. А. Вербицького, О. В. Козлова, М. Л. Разу, В. А. Семиченко, С. О. Сисоєвої, Ю. П. Сидоренко, П. М. Щербаня та інших дослідників. Активні методи навчання інтенсивно розробляли такі вчені, як Л. К. Асімова, О. В. Баєва, Н. Н. Богомолова, Ю. Н. Ємельянов, В. П. Захаров, Д. Н. Кавтрадзе, Е. А. Михайлова, В. Я. Платанов, А. П. Панфілова, Л. А. Петровская, А. М. Смолкін, Н. Ю. Хрящева та закордонні спеціалісти – Т. Альберг, К. Роджерс, Л. Брандфорд, К. Бенне, Дж. Стюарт, К. Фопель та ін.[3, с. 6].